

zasebnog komunalnog društva na otoku. Početkom XV. st. ono je već toliko razvijeno i staleškom strukturom blisko ostalim komunalnim društvima Dalmacije da bračke plemićke obitelji razvijaju i vlastitu ideološku podlogu legendarnom tezom o izravnom kontinuitetu s kasnoantičkim salonitanskim patricijotom.

A. Nazor, *Ćirilica i glagoljaši* (str. 78—83) razmatra prožimanje ćirilskog i glagoljskog pisma od samih njihovih početaka, smatrajući ćirilicu dijelom hrvatske kulturne baštine. Dokaz tome su ćirilski tekstovi iz 12. stoljeća na Povaljskoj listini i Povaljskom pragu, ćirilski rukopisi i brojne ćirilске bilješke koje glagoljaši ispisuju u svojim knjigama.

J. Bratulić, *Hrvatska pravna norma u Povaljskoj listini* (str. 118—123) prikazuje odraz običajnog prava, pisane tradicije i Metodovog Nomokanona na terminologiju Povaljske listine.

P. Simunović, *Povlja u doba Povaljske listine i Povaljskog praga* (str. 124—133) izlaže društvene, gospodarske, vjerske i jezične prilike na istočnom dijelu otoka Braču, napose u Povljima, s kraja XII. i početka XIII. stoljeća. Na osnovi potvrđenih toponima i njihova razmještaja autor analizira posjedovne odnose na Braču u doba nastanka ovih spomenika.

V. Bayer, *Povijesno značenje Povaljske listine* (str. 179—184) zastupa mišljenje o 2 sloja u Povaljskoj listini: starijem iz 1184. godine i mlađem iz 1250. godine, nastalom tako da su sadržaju starijeg dokumenta dodani podaci o zemljištima što ih je samostan naknadno stekao. Autor naglašava pravno-povijesno značenje Povaljske listine i mogućnost da se na osnovi njezinog sadržaja sazna nešto više o funkcioniranju političke vlasti na dalmatinskim otocima krajem XII. i početkom XIII. stoljeća.

U odsječku *Diskusija* objavljena su tri priloga.

A. Cvitanić, *Pravnopovijesno značenje Povaljske listine i Povaljskog praga* (str. 184—186) nadovezuje se na prilog V. Bayera.

P. Ivić, *Otkud ćirilica na Braču* (str. 186—187) pokušava dati odgovor na postavljeno pitanje V. Bayera o porijeklu ćirilice na otoku Braču.

D. Malić, *O narodnosti pisara Ivana* (str. 187—188) iznosi pretpostavku o hrvatskoj narodnosti pisara Povaljske listine Ivana.

U zborniku su objavljeni i radovi iz područja arheologije, filologije, povijesti književnosti i onomastike vezani uz problematiku Povaljske listine i Povaljskog praga.

Lovorka Čoralić

RAPSKI ZBORNİK. Zagreb 1987.

U posljednjih nekoliko godina historiografija i druge oblasti znanosti koje se bave Zapadnom Hrvatskom obogaćene su s više vrlo opsežnih izdanja trajne vrijednosti. Nemoguće je sve spomenuti, ali tu su, npr., tri opsežna zbornika i nekoliko desetaka manjih edicija Centra za historiju radničkog pokreta i NOR-a Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara u Rijeci, tu je i serija izdanja historijskih arhiva Rijeke i Pazina, pa Povijesnog društva o Krka, Izdavačkog centra Rijeke, itd. Pred nama je sada zaista — i doslovce! — voluminozni prilog koji govori o otoku Rabu, nalik na ranije objavljenu golemu po opsegu ediciju o Gorskom kotaru. Izdavači su Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Skupština Općine Rab, Filozofski fakultet u Zadru i Hrvatsko prirodoslovno društvo, a urednik akademik Andro Mohorovičić. Djelo nosi naslov: »Rapski zbornik. Zbornik radova sa znanstvenog skupa o otoku Rabu održanog od 25. do 27. listopada 1984. godine«, a objavljeno je 1987. godine. Knjiga je većeg formata od uobičajenoga enciklopedijskog, a ima čak 584 stranice (s vrlo mnogo crteža i fotografija). Osim uobičajenih uvodnih priloga, ovdje su objavljena 63 teksta — znanstvena, stručna književna. Među autorima ima i stranih stručnjaka.

Nemoguće je ovdje sve teme registrirati, odnosno — osvrnuti se na sve. Ukratko — riječ je o tekstovima koji sežu od zemljopisnih, prirodoslovnih i klimatskih sadržaja, preko izvora, heraldike, sfragistike, pomorstva, ribarstva i turizma do povijesti, demografije i nezaobilaznog Markantuna de Dominisa, naprimjer. Ogromno je bogatstvo podataka izneseno u ovome kapitalnom djelu kakvo se, uvjereni smo, neće tako skoro pojaviti. Ne radi se samo o golemom trudu i naporima priređivača simpozija i urednika zbornika te o znatnim financijskim sredstvima, već više o sveobuhvatnoj skici jednoga našega otoka, u ovome slučaju Raba, koju smo sada dobili, i to još na jednome mjestu. Jer, sve ono što su, npr., Krk i Lošinj već imali — dosta dobro obrađene pojedine oblasti života, to je Rab dobio tek sada. I tek sada se može uočiti što je to zapravo taj otok i što se još može utvrditi o njemu. Dakako, odsada će budućim istraživačima biti mnogo lakše, kad u rukama imaju ovaj opsežni znanstveni putokaz, gotovo enciklopedijskog sadržaja. Naravno, sadržaj ovoga zbornika suma je sadašnjega znanja o tome otoku. S pravom je u zborniku napisao prof. dr. A. Mohorovičić da ni jedna tema ne može biti ograničena, pa je tako i tema Rab i dalje otvorena. Samo, prednost je odsada u tome da je Rab dobio i pisani spomenik/međaš prema kojemu će se istraživač odsada trebati ravnati.

P. Strčić

ZBORNİK PRAVNOG FAKULTETA U RIJECI, 8/1987.

Gotovo se neprimjetno pred nama pojavljuju neke edicije o kojima znamo vrlo malo, jer, bit će da je to razlog, one na prvi pogled nemaju nekih atraktivnijih sadržaja. Te publikacije, međutim, nisu kratka daha, štoviše, one nam omogućuju pribavljanje i nekih trajnijih znanja. A takav je slučaj i s glasilom Pravnoga fakulteta u Rijeci, ko-

je izlazi već niz godina, popunjavajući jednu znatnu stručnu i znanstvenu prazninu u našem društvu. Pred nama je ovaj put osmi svezak »Zbornika« Pravnoga fakulteta u Rijeci, koji je pripremio njegov glavni urednik sveučilišni profesor dr. Lujo Margetić, nastavnik na toj visokoj školi i izvanredni član JAZU u Zagrebu. Knjiga je objavljena 1987, a uvodni tekst Luje Margetića — kao i neki sadržaji te edicije u svojim prošlim svescima — usmjeren je prema očekivanom jubileju Vinodolskog zakona. O tome pravopovijesnome i — općenito — vrlo značajnome kulturnom spomeniku piše naš dosada najsvestraniji poznavalac toga akta spomenuti dr. Margetić. I, kada smo već kod riječkog područja, prilika je da upozorimo na pregled pravnoga položaja Riječke Države poslije prvoga svjetskog rata — koliko dubioznog, toliko i sa stručnog (a svojevremeno i s političkog) stajališta vrlo zanimljivog (Vesna Crnić-Grotić). Isto tako, ovdje je objavljen i tekst Nenada Hlače, »Razvod braka u Rijeci početkom 20. stoljeća. Primjena mađarskog Zakona o braku, Zakonski članak XXXI iz 1894. godine«. Iz pravne povijesti tiskani su članci L. Margetića, »Seljačke općine po Koparskom statutu iz 1423. godine«, Sime Avramovića, »Agrarni odnosi u Gortinskom zakonu« (s otoka Krete, iz 5. st. pr. n. e., za koji autor kaže da je »najpotpuniji pravni epigrafski natpis iz svekoliko antičke grčke starine«), i Žike Bujuklića, »Neka pitanja zemljišne svojine (dominium directum) u srednjovjekovnoj Budvi pod Mlečanima«, a Nada Grubić smatra da »Geneza ideje narodnog suvereniteta« u političkoj i pravnoj misli ima tragova čak u djelu Marsiliusa Patavinusa (Padovanskoga) iz 14. stoljeća.

Nasuprot tim znanstvenim i stručnim radovima iz pravopovijesne oblasti, u zborniku nailazimo i na radove iz čisto aktualne pravne problematike, što daje i suvremenu dimenziju sadržaju te edicije. Naime, Velinka Grozdanić obrazlaže psihijatrijski nalaz i mišljenje kao osnovu odluke o krivičnoj odgovornosti, Vinko Hlača piše o imo-

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAC: Savez povijesnih društava Hrvatske

REDAKCIJSKI ODBOR

Mirjana GROSS, Zagreb
Ivan KAMPUŠ, Zagreb
Tomislav RAUKAR, Zagreb
Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Ivan KAMPUS

LEKTOR I KOREKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:

Savez povijesnih društava Hrvatske
Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3

Časopis izlazi jednom godišnje

Narudžbe šaljite na adresu:
Savez povijesnih društava Hrvatske, Zagreb, Krčka 1

Cijena ovog broja iznosi 30.000 d

Izdavanje časopisa sufinancira
Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SRH

Tisak Štamparskog zavoda »Ognjen Prica« u Zagrebu — travanj 1989.